

Gåsebille, *Phyllopertha horticola*

Denne lille planteædende bille (torbist) er oftest blågrøn med gulbrune dækvinger og i de fleste egne alm. i træer, buske og blomster. Oprådte tidligere som skadedyr; 1834 blev en hel rapsmark ved Gyldensteen NFyn ødelagt af dens larver, og to gange den derefter såede hvede (1).

– Danmarks Dyreverden 3, 62.

Gåsebille 1763ff, *gåseflue* o. 1770ff; Jylland, Fyn (2), *gåselus* o. 1700ff, SVJylland o. 1880 (3), *gåsetorre* SSlesvig o. 1870ff (4), om efterleddet se s. 128; *gåsetjabe*, *-stær*, også blot *stjabe* (sdjaf), *stær* Sønderjylland (5) sml. fårekylning s. 53, *gåsekok* (kok = hane) ØJylland o. 1890 (6), *gåsepiner* Samsø o. 1880 (7), *gåsepest* VMøn o. 1900 (8): billen var meget skadelig for gæs, som kunne dø af at æde den (1763; 9); når der blev pløjet måtte man påse, at gæssene ikke åd larverne (Møn), gæssene trivedes ikke på den tid af forsomereren, hvor der var flest gåsebillen (10).

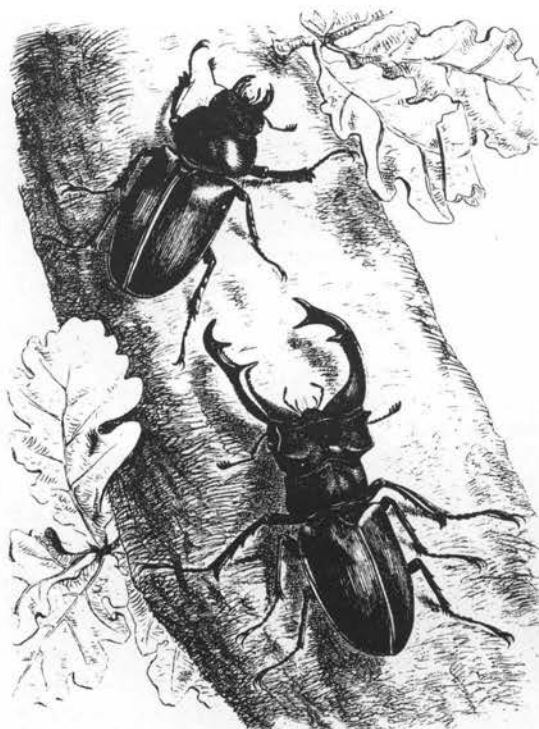
Skallebasse 1804 (11); *havetorbist* Ringstedegnen 1826 (12), *haveoldenborre* o. 1900 (13); *junitorre* Slesvig og *junibille* Jylland (14); *hvedebasse* MJylland og *bystær* Vendsyssel o. 1870ff (15), *stodder* Horsensnegnen o. 1900 (16).

LITTERATUR: (1) 347 245; (2) 693b 1,665; 26 3,13; 439b 216; 494 2,1878,338; 212c 1,529; (3) 212c 1,530 (Varde); (4) 212c 1,531; 66 1,212; (5) 212c 1,530f; 178 1,1978,103; 663 2.3,195; 212c 3,573; (6) 160 1906/28:2133 (Randlev 1892); (7) 212c 1,530; (8) 103 1952; (9) 693b 1,665; (10) 103 1952; 794 5,111; (11) 439b 216; (12) 388; (13) 659 7,979; (14) 212c 1,529 og 2,58; 66 1,280; (15) 212c 1,694; 202c 1,108; (16) 212c 3,581 (Plovstrup).

Eghjort, *Lucanus cervus*

Denne Europas største bille kan blive 7.6 cm lang; hannen har meget store kindbakker, den væsentlig mindre hun ingen »takker«. Eghjorten har været ret udbredt herhjemme, men blev i løbet af 1800-t stadig sjældnere og må nu anses for uddød. – Danmarks Dyreverden 3, 63.

Eghjort, ældre nydansk d.s. (1), Sjælland 1761ff (2), lever i trøskede egne og egestubbe og har hjorte-

Tegning af eghjort, han og hun, fra V. Prosch: Lærebog i Naturhistorie, 1867.

taklignende kindbakker (som navnependant har vi den mindre BØGHJORT 1879ff, *Dorcus parallelipedus*, i bøgestubbe).

Veselhorn 1576, *filhjort* 1622-1700-t, *vrinkel* o. 1700 af vrink 'omdrejning' jf. vrinkelhorn = bukkehorn, *kivivel* o. 1700 (3) hører til gammel dansk wivil 'orm, bille', *bibelhjort* o. 1700ff; NJylland, Odderegnet (4) vel en forvanskning af ovennævnte filhjort eller af *djævelshjort* (divels-) Horsensnegnen o. 1900 (5) sml. nedenfor; *flyvehjort* Sønderjylland 1763ff (6), *træhjort*, *-skrubbe* Fyn 1763 (7), *horntorbist* 1784 (8), *egebjørn* Agerskov o. 1880 (9).

Eghjorten var i begyndelsen af 1800-t temmelig almindelig i de midtsjællandske skove, et flyveår skal der være faldet mange ned i Slagelse til stor forskrækkelse for borgerne (10). 1894 oplyses, at den er alm. i Klejs skov ved Horsens (11), efter 1900 levede den kun få steder, bl.a. på Bornholm og Æbelø, sidstnævnte sted blev den fredet 1924 og er sidst set i 1943 (12).

Den »flyver så langsomt, at en gående mand med lethed kan følge den. Men det er et imponerende

I 1865 udbrød brand i et hus i landsbyen Valby. Ilden sprang videre fra stråtag til stråtag, og snart var 35 huse, 4 gårde og kroen nedbrændt til grunden. Sådanne hændelser gav næring til påstanden om, at eghjorten fløj med gløder mellem kindbakkerne for at lade dem falde ned i stråtagene. Træsnit i Illustreret Tidende 30-7-1865.

spektakel fyrens maskineri laver, den summer og rasler som en gammel flyvemaskine, og drejer den brat af og flyver lige på én dukker man uvilkaarligt hovedet for ikke at blive kørt over« *Achton Friis* på Æbelø o. 1925 (13).

To karle sloges for en piges skyld, vinderen skulle have hende. Den ene karl forskrev sig til fanden for at vinde. Som de nu sloges på liv og død sendte fanden ham eghjorten. Med sine skarpe tænger bed den modstanderen i hælen, så han faldt og blev dræbt. Derfor er eghjorten et fandens dyr (NSjælland; 14).

Eghjorten blev mistænkt »for at flyve med gløder

mellem kindbakkerne, åbenbart i den skumle hensigt at skade brand[forsikrings]kasserne på landet ved at lade gløder falde i stråtag; i Slagelseggen viste en bonde mig for fuldt alvor en sådan ildgerningsmand« (1881; 15).

LITTERATUR: (1) 434 1,440; (2) 98 6; (3) 434 1,538; 2,515; 4,801,877; (4) 579 B142; 693b 1,1763, 666; 212c tb. 37; 224 1912,37-40; (5) 224 2,1894, 76; 212c tb. 100; (6) 693b 1,166; 212c 1,320; (7) 693b 1,666; (8) 659 8,467; (9) 212c 1,238; (10) 50b 1,331; (11) 248 2,216; (12) sml. 224 68,1962,97-102; (13) 248 2,216; (14) 436 55; (15) 50b 1,330.